

להרחאת עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תרמב
ערש"ק פרשת שלח ה'תשע"ח

מה היו המרגלים צריכים ללמוד ממרים?

חביבות ה"טף" ש"מפרר" את התורה

בהא דחלה אין לה שיעור מה"ת

הכוונות הטובות לא יחיו את נפש העני

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת שלח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תרמב), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנוכח לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכח לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן הענינים

מקרא אני דורש.....ה

ה"סמיכות" של המרגלים ומרים

מהי התמיהה בסמיכת פ' מרגלים לפ' מרים, הרי קרו בסמיכות זל"ז? / באיזה יום לקתה מרים בצרעת? / ביאור חטאם של המרגלים ושל מרים ומה שהי' על המרגלים ללמוד ממרים

(עי' לקוטי שיחות ח"י עמ' 141 ואילך)

פנינים עיונים וביאורים קצרים.....ח

בין פסח שני ובנות צלפחד למקושש עצים / האם העכו"ם הם "מציאות" או "העדר"

יינה של תורה.....ט

חביבות ה"טף" ש"מפרר" את התורה ומצוותי'

ה"תינוק" מפרר יותר ממה ש"אוכל" בתומ"צ / המרגלים יראו שלא "יתפוררו" להם התורה ומצוותי' / עבודת ה"טף" - יקרה מאוד בעיני ה' / לימודו הפשוט של התינוק חביב יותר מבניין בית המקדש

(עי' לקוטי שיחות ח"ב עמ' 581 ואילך. תורת מנחם חל"א עמ' 69 ואילך)

פנינים דרוש ואגדה.....יג

בין יהושע לבלב / בין תבלת לבבן

חידושי סוגיות.....יד

בהא דחלה אין לה שיעור מה"ת

יפלפל בדברי הנוב"י שחלק על המפרשים וחידש דהא דאין שיעור מה"ת הוא בחיוב הפרשה ולא בנתינה לכהן / יבאר דרך חדשה לשיטת רש"י בפירוש המקרא, דגם בהפרשה יש מקור מן התורה לומר דבעינן חשיבות ושיעור

(עי' לקוטי שיחות ח"ה עמ' 178 ואילך)

תורת חיים.....יח

המעשה הוא העיקר

ש"לח ד' אנשים ויתרו את ארץ כנען

ענין המעשה דמרגלים שלא רצו ליכנס לא"י. . . וטענו למה צריכים לירד. . . סוף כל דרגין כו', בכדי לקיים שם התורה ומצות בדבור ובמעשה. אך באמת היו מוטעים שהעיקר הוא לעשותם בארץ דוקא (שלח יג, ב. לקוטי תורה ריש פרשתנו)

דרכי החסידות.....כד

אפשר לפעול!

יכול נוכח (שלח יג, ל)

הוספה - שיחות קודש.....כב

החובה להתעסק בהפצת היהדות

לקט מדברות קודש בזכות וחוב קודש בהשפעה על הזולת בענייני יהדות

לקראת שבת

כט

עליו בהתאם למציאותו האמיתית
שהוא בן אברהם יצחק ויעקב!

ובפרט לאור העובדה שכאשר זקנו
של יהודי זה (שהוא נכדו ויורשו) יצא
ממצרים ואכל "ששים ואחת סעודות"
מהמצה שבה האיר הגילוי של מלך
מלכי המלכים הקב"ה!.

ועפ"ז מובן שמבלי הבט על מעמדו
ומצבו החיצוני (באיזה אופן שיהי')
- הרי מצד עצם מציאותו ראוי הוא
לכללות ענין הגאולה, אלא שצריכים
לגלות זאת אצלו ע"י כללות הענין
דהפצת המעיינות.

(שבת פרשת אמור תשמ"ב)

וכי יודע אתה כיצד התנהג פלוני ברגע
שלפני זה?! וכי יודע אתה אם נולד
הוא בטהרה?!

וכאשר מספרים לו אודות מעמדו
ומצבו של פלוני - מתברר שבאמת
פלוני זה נמצא במעמד ומצב ירוד
ביותר!

הנה על זה אומרים לו "אל תבט אל
מראהו"! , אמנם מוכרח אתה להביט
אל מראהו כדי שתדע כיצד לדבר
ולהשפיע על פלוני (באופן שהדברים
יפעלו את פעולתם), אבל אעפ"כ
כאשר אתה מביט עליו "אל תבט אל
מראהו" החיצוני, אלא צריך להסתכל

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

ה"סמיכות" של המרגלים ומרים

מהי התמיהה בסמיכות פ' מרגלים לפ' מרים, הרי קרו בסמיכות זל"ז? / באיזה יום לקתה מרים בצרעת? / ביאור חטאם של המרגלים ושל מרים ומה שהי' על המרגלים ללמוד ממרים

כתב רש"י – בתחילת הסדרה:

"למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים? לפי שלקתה על עסקי דיבה שדיברה באחי, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר."

ונתחבטו המפרשים בדברי רש"י אלו, דלכאורה – למה יש צורך בטעם מיוחד על סמיכות הפרשיות, כאשר פשוט הדבר שכן הי' סדר המאורעות: "פרשת מרים" נסתיימה בכ"ח סיון (כדלקמן), וביום שלמחרתו – כ"ט סיון – אז נשלחו המרגלים (כדברי רש"י בפ' דברים א, ב)!

[לדעת הש"ס (תענית כט, א) נשלחו המרגלים באותו יום שבו נסתיים שבוע ההסגר של מרים. אולם בדרך הפשט – "פשוטו של מקרא" – מסתבר יותר שהי' זה למחרת, כי הרי בני ישראל חלקו כבוד למרים והמתינו עד סוף השבוע, ורק אז "נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן" (כדברי הכתוב בס"פ בהעלותך), ומשם נשלחו המרגלים;

וקשה לומר שהספיקו באותו יום לפרק את המשכן, לנסוע מחצרות ולחנות במדבר פארן, להקים את המשכן מחדש, לבחור את המרגלים ולצוותם ולשלחם מיד בו ביום! ועל כן נראה לומר בדרך הפשט שהסגר מרים הסתיים יום קודם – בכ"ח סיון, ועיקר החשבון הוא כך (ראה בארוכה מפרשי רש"י בפ' דברים א, ב בלקוטי שיחות ח"ט ע' 1. ואכמ"ל):

ביום כ' אייר נסעו ממדבר סיני (בהעלותך י, יא), ונסעו אז "דרך שלושת ימים" (שם י, לג), וכמו שמפרש רש"י שם ש"מהלך שלושת ימים הלכו ביום אחד" – בדרך נס; ובג"ל כ"א אייר הגיעו לקברות התאוה, ובאותו לילה התלוננו והתאוו לבשר ואמר להם הקב"ה

העצה להיות 'מונח' בקדושה

כאשר יהודי טוען: רצוני לעסוק אך ורק בענינים נעלים, ואינני רוצה להשפיל את עצמי לענינים תחתונים כדי לבררם, ולכן אין רצוני להתעסק עם הזולת – אזי הוא עצמו טוען בדיקה, ויש לבדוק מהו מעמדו ומצבו שלו.

יתכן שאמנם בענינים נעלים – מעמדו ומצבו הוא כדבעי, היינו, שמוחו ולבו הם כדבעי, אבל דוקא הענינים הפחותים – אינם כדבעי אצלו, והוא קשור בהם בכל נפשו.

הוא מונח בענינים תחתונים ("ער ליגט זייער נידעריק"), כיון שלא עסק כלל בבירור ענינים אלו; הוא עסק רק בענינים של השגה והתעוררות הלב, אבל בענינים פחותים לא עסק כלל, ולכן ענינים אלו נשארו אצלו שלא כדבעי. ומה שאינו מרגיש זאת – הרי זה מפני שמוחו ולבו מכסים על עניניו הפחותים ביותר שהוא קשור בהם.

וע"ד המבואר בדברי רבן יוחנן בן זכאי שאמר "איני יודע באיזו דרך) מולכים אותי", אף שהיו בו כל המעלות שמנו עליו חז"ל – כיון שלא ידע היכן נמצא העצם שלו. היינו שיתכן שהשכל והמדות יהיו כדבעי, ואילו העצם יהי' קשור עם ענינים הפחותים ביותר, בעמקי הקליפות רח"ל.

אך לכאורה קשה דממה נפשך:

אם זהו ענין שלעולם אי אפשר לדעת אודותיו – הרי אין עצה לזה, ואין מקום לעונש כו'. א"כ, ממה חשש ריב"ז?

אך הענין הוא – שאע"פ ש"הנגלות – לנו", ואילו "הנסתרות", הענינים שהם למעלה מכחות הגלויים, אינם "לנו" כי אם "לה' אלקינו" – אעפ"כ, גם בנוגע ל"נסתרות" מוטלת אשמה על האדם, כיון שגם לזה ישנה עצה.

והעצה היא – התעסקות עם הזולת:

כאשר האדם עוסק עם הזולת בהתעסקות פנימית, ומתעסק גם בענינים של ג' קליפות הטמאות, בזהירות, ובאופן המתאים כדי לבררן – אזי "במדה שאדם מודד בה מודדין לו". הקב"ה מוציא גם אותו מהקליפות, הן את כחותיו הפנימיים (נר"נ), הן את המקיף דחי' ומקיף דיחידה, ואפילו את העצם מוציא הקב"ה מהקליפות, כך שכל הענינים נשארים בשלימות.

וענין זה הוא הכנה לגאולה העתידה, שאז ייפדו כל הניצוצות, במהרה בימינו.

(שבת פרשת נצבים תשי"ד)

אל תבט אל מראהו!

כאשר מצווים על יהודי להתעסק בהפצת היהדות והפצת המעיינות חוצה, יכול לבא אליו מישהו ולטעון: כיצד יכול אתה לדבר עם יהודי פלוני –

"התקדשו למחר ואכלתם בשר . . עד חודש ימים" (בהעלותך יא, כ), וכך הוא – כמו שמפרש רש"י שהיו "אובלין ומצטרין שלושים יום".

ובכן, כיון שהתחילו לאכול למחרת, כלומר ביום כ"א אייר – הרי השלושים יום הסתיימו בכ"א סיון בבוקר, ובאותו יום "מקברות התאווה נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות" (בהעלותך יא, לה);

ובהיותם בחצרות, בכ"ב סיון, אז דיברה מרים באחי' והוסגרה שבעת ימים – עד כ"ח סיון ועד בכלל, ובו ביום נסעו מחצרות ובאו למדבר פארן ומשם שלחו המרגלים בכ"ט סיון].

ב. המפרשים תירצו בכמה דרכים, ומהן:

(א) הרע"ב וגור ארי' למדו, שמה שהוקשה לרש"י הוא זה שהכתוב מדגיש בסוף פרשת בהעלותך "ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן" (ולא אמר בקיצור "ויסעו מחצרות ויחנו במדבר פארן"), שמההדגשה "ואחר" משמע ש"פרשת מרים" שהיתה בחצרות יש לה שייכות מיוחדת עם "פרשת מרגלים" שנשלחו ממדבר פארן (ולא רק שבפועל היו זה אחר זה).

(ב) הרא"ם כתב שקושיית רש"י מיוסדת על שיטת המדרש שמחלוקת קורח היתה עוד לפני חטא המרגלים ואף לפני מעשה מרים (שכן משמע בדברי רש"י בתחילת פ' דברים. וראה במפרשים שם שחולקים על הרא"ם, ואכ"מ), ומעתה נמצא שבלאו הכי אין הכתוב מדגיש בפרשת המאורעות – דאם כן ה' מקדים את מחלוקת קרח לפני (חטא המרגלים ו)מעשה מרים, וממילא מובן שיש כוונה מיוחדת בסמיכות הפרשיות.

אמנם לפי פירושים אלו נמצא שהיסוד לקושיית רש"י אינו מעצם סמיכות הפרשיות אלא מכח דיוקים אחרים, והעיקר חסר מן הספר, שהרי רש"י אינו מזכיר כלל דיוקים אלו ורק כותב באופן סתמי: "למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים" – ומשמע שנתכוון כפשוטו, להקשות על עצם הסמיכות, כדלקמן.

ג. וי"ל בביאור הענין:

נכון הדבר שמצד סדר הזמנים ה' שילוח המרגלים מיד לאחר סיום "פרשת מרים", אבל מצינו לפעמים שהכתוב בכוונה מפסיק בין שתי מאורעות שהיו זה אחר זה, כדי שלא להסמיכם [וכמו שמצינו זה עתה בפ' בהעלותך, בפרשת "ויהי בנסוע הארון" (י, לה) – שרש"י מפרש שאין זה מקומו של מקרא זה, "ולמה נכתב כאן כדי להפסיק בין פורענות לפורענות"].

וזהו איפוא שהוקשה לרש"י בנידון דידן, מה טעם לא הפסיק הכתוב בענין אחר, שיפריד בין "פרשת מרים" ל"פרשת מרגלים"?

מה לכהן בבית הקברות?!

איתא בגמרא: "בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שבכל מקום שגלו שכינה עמהן (גלו לאדום שכינה עמהן). . ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן, שנאמר ושב ה' אלהיך את שבותך, והשיב לא נאמר אלא ושב, מלמד שהקב"ה שב עמהן מבין הגליות".

וההוראה מזה: יש לפעול עם כאו"א מישראל, ולקרב גם מי שהוא פחות ביותר – כיון שבאמת יש בכאו"א מישראל "נר הוי' נשמת אדם" שאפשר להדליקו.

ואפילו מי שנמצא במעמד ומצב ד"נר רשעים ידעך", דהיינו שה"נר הוי' נשמת אדם" שבו הוא באופן של "ידעך" (כביאור אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע בענין "חתיכה עצמה נעשית נבילה", שע"י מעשי בני אדם נעשה מהיתר איסור) – הרי כיון שסוף סוף זהו "נר הוי'", אפשר להדליקו.

יכולים לטעון: מה לכהן בבית הקברות – שהרי כל בני ישראל הם "ממלכת כהנים", ומה לו להתעסק עם אדם שה"נר הוי'" שבו אינו מאיר, היינו שחסרה בו הדביקות בה' "אלקים חיים"? לשם מה עליו ללכת למקום שכזה?

ועד"ז מה למלך בבורסקי?! – הוא חושש, שבשעה שיתעסק עם אותו

אדם כדי לבררו, שבשביל זה צריך המברר להתלבש בלבושי המתברר – עלול הוא להיות מושפע ממנו כו', וכפי שמצינו שהעובר בבית הבורסקי ריחו קלט!

והמענה על זה – שסדר ההנהגה של בני ישראל צריך להיות כמו של הקב"ה ("אידן דארפן גיין מיטן סדר פון אויבערשטן") אשר "גלו לאדום שכינה עמהן":

לכאורה, מה לה לשכינה ללכת "לאדום", למקום ג' קליפות הטמאות לגמרי, שהוא המוות האמיתי שאין בו חיות כלל?! ואעפ"כ, כשגלו בני ישראל לאדום – מצטרף עמהם גם הקב"ה ("גיית דער אויבערשטער אויך מיט"), וסוף סוף – יבררו וישארו כל הניצוצות בשלימות.

על בני ישראל לדעת, שגם הם צריכים לנהוג באותה דרך. כאשר ישנו יהודי ש"גלה לאדום" – יש ללכת עמו, מבלי לחשוב על שום דבר. לא על "מה לכהן בבית הקברות" – האם הדבר הוא לפי כבודי ("צי עס פאסט פאר מיר, צי עס איז פאר מיין כבוד"), ואפילו לא על "מה למלך בבורסקי" – לחשוש איך הדבר ישפיע על מעמדו ומצבו שלו ("וואס וועט זיין מיט אים"), אלא יש ללכת עמו ללא שום חשבונות.

(שבת פרשת נצבים תשי"ד)

שעל ידה יבוא למעלת התמימות, "הי' תמים", כדי שיהא יצחק נולד מטיפה קדושה, ויעבוד עבודתו בחפירת הבארות באופן שאפילו לאחר "עשק" ו"שטנה" ימשיך ויחפור את הבאר ששמה "רחובות".

על אחת כמה וכמה שנדרש מכל יהודי "ואהבת לרעך כמוך", להתעסק ולפעול על יהודים נוספים,

ולא עוד אלא שגם כאשר ניסה פעם אחת והצליח לעורר אצלו ענין של חיות והתלהבות ("א קאך און א ברען"), אזי בא המלך של אותה מדינה ונטל את החיות וההתלהבות והשתמש בהן עבור הענינים שלו, וכן אירע גם כאשר ניסה בפעם השני, כפי שהי' בשתי הבארות "עשק" ו"שטנה" – אין לו להתפעל מזה, אלא צריך להמשיך בעבודה זו.

אין להרפות גם אם הכל נופל ל'פלישתים'

וכל זה – לפי ש"קידש ידיד מבטן": אנו נולדנו בקדושה כדי שנוכל להגיע למעלה מאצילות, היינו, להמשיך אלקות כמו שמתגלה ללא עניינים של העלמות והסתרים מדידות והגבלות, ולכן צריך גם יהודי מצדו לעבוד עבודתו ללא העלמות והסתרים מדידות והגבלות, אפילו לא המדידה וההגבלה של שכלו, שלכן צריך לעבוד עבודתו גם כאשר ע"פ שכל אין לזה מקום כלל, שהרי כבר התעסק עם יהודי והתייגע לחפור ולגלות אצלו את המים חיים, והלה הלך ומסר את המים חיים – רח"ל – לאבימלך מלך גרר בארץ פלשתים; הוא התייגע וחפר וגילה אצלו ענין של חיות, והלה ניצל זאת עבור ענין לא טוב, ואעפ"כ עליו להמשיך ולנסות עוד פעם.

לכן, אין לו להתיירא מכך שיתכן שגם לאחר שיתחיל להתעסק עם יהודי, ויתייגע לחפור עד שיגלה את חיותו, ואח"כ יקח הלה את החיות וינצל אותה בצד השמאלי, ולאחרי זה הוא ימשיך בעבודתו לחפור אצל עוד יהודי, וגם אז יקרה כנ"ל – כי סוף כל סוף בוודאי יגיע למעמד ומצב ד"רחובות",

היינו, שע"י העבודה "מן המיצר", מתוך מיצר ומרירות, יבוא סוף סוף ל"מרחב", שכן, מבלי הבט על מעמדו ומצבו של יהודי זה כפי שהי' עד עתה, הרי הוא חפר וגילה אצלו באר מים חיים, ואז קורא – יחד עם יהודי זה – את שם הבאר "רחובות" לשון רבים, ע"ש ש"הרחיב ה' לנו" שזכינו להאיר עוד חלק מעוה"ז הגשמי.

ועי"ז לקרב את המעמד ומצב ד"יחלצון ידידיך הושיעה ימינך וענני" – לצאת מהצרה ומצוקה, ולראות את תשועת ה' כהרף עין, בביאת משיח צדקנו, במהרה בימינו.

(י"ב תמוז תשי"ד)

והיינו: כיון שבשתי הפרשיות מדובר על מי שנכשל בלשון הרע ונענש, הרי הלומד את שתי הפרשיות זו אחר זו יכול לטעות ולחשוב כאילו דרגת המרגלים "סמוכה" היא בתוכנה לדרגת מרים, חס ושלום (וראה פרש"י וישב לט, א) ! ולכן הי' מתאים להפריד ביניהם בענין אחר, כדי שלא יבואו לומר שדומים ושווים הם זה לזה (ולהעיר גם מצידה לדרך על רש"י כאן).

ואף שלכאורה ההבדל העצום בין דרגת מרים לדרגת המרגלים ברור הוא בלאו הכי, שהרי רואים את ההבדל בהתוצאה, מן הקצה אל הקצה:

מרים אמנם נסגרה שבעת ימים, אבל עדיין חלקו לה כבוד והמתינו לה – "והעם לא נסע עד האסף מרים" (בהעלותך יב, טו ובפרש"י);

ואילו המרגלים "מתו במגפה" (פרשתנו יד, לו), ועל כל דורם נגזר שימותו במדבר, ואפילו בניהם "יהיו רועים במדבר ארבעים שנה" (שם, לג) !

מכל מקום, עדיין הי' אפשר לחשוב שההבדל הוא (לא בה"גברא", אלא) רק בה"חפצא" – אצל מרים הי' לשון הרע בענין פרטי ולכן לא נגרם נזק גדול, ואילו אצל המרגלים הביאו דבריהם לכשלון כללי של כל ישראל כו', ולכן נענשו בחומרה יותר;

אבל מצד עצם מדרגתם כשלעצמה – אפשר לדמות שאין הבדל גדול ביניהם לבין מרים, וכדי לשלול טעות זו הי' הכתוב צריך להפריד בין הפרשיות ולא להסמיכן, כנ"ל.

ד. ומיישב רש"י, (שאף שיש סברא שסמיכות הפרשיות עלולה להביא לידי "טעות" וחשד לגבי מדרגת מרים, הרי כביכול אין ברירה, כי) דוקא על ידי הסמיכות מובן גודל החטא של המרגלים שלכן נענשו כ"כ בחומרה:

הרי זה עתה הי' מעשה מרים, שהיא "לקתה על עסקי דיבה שדיברה באחי" – משה רבינו הי' אחי' ממש, "חצי בשרו" (בהעלותך יב, יב), וטבעי הדבר איפוא שמרים תרגיש עמו בקירוב עד כדי כך שתדבר אודותיו כו' (והרי "לא נתכוונה לגנותו" – רש"י בהעלותך יב, א), ואף על פי כן לקתה על דיבור זה;

"ורשעים הלאו ראו" במו עיניהם כיצד מרים לקתה, והי' להם להבין עד כמה יש להיזהר בדיבור בעניינים השייכים למשה רבינו וכו', ואף על פי כן "לא לקחו מוסר" והתירו חרצובות לשונם לדבר כרצונם בלי הבחנה.

וזהו איפוא שהסמיך הכתוב את הפרשיות ולא הפריד ביניהן – כי דוקא סמיכות זו מבארת גודל החטא של המרגלים, ולולי סמיכות זו קשה להבין מדוע נענשו כ"כ וכפי שדיברו בזה המפרשים (שהרי לכאורה המרגלים אמרו אמת וכו' – ראה רמב"ן ריש פרשתנו); ויש להאריך טובא בכל זה, ועוד חזון למועד בעו"ה.

בין פסח שני ובנות

צלפחד למקושש עצים

ויקריבו אותו המוצאים אותו מקושש עצים
אל משה ואל אהרן ואל כל העדה

(טו, לג)

בפ' בהעלותך (ט, ו) נאמר בנוגע לפסח שני
"ויקריבו לפני משה ולפני אהרן", ומפרש רש"י
"לפני משה ולפני אהרן – כששניהם יושבין בבית
המדרש באו ושאלום, ולא יתכן לומר זה אחר זה,
שאם משה לא הי' יודע אהרן מנין לו". וכעין זה
פירש בפ' פינחס (כו, ב) שם נאמר בנוגע לבנות
צלפחד "ותעמודנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן
ולפני הנשיאים וכל העדה", דגם שם מתייחס
לשאלה "אם משה לא הי' יודע כו'" ומתרחק שם
בשני אופנים.

ויש להקשות, מדוע בפרשתנו, שגם כאן נאמר
"אל משה ואל אהרן ואל כל העדה", אין רש"י
מפרש כלום לתרץ לשון זה?

ויש לומר בפשטות:

טעם הקריבה למשה וכו' בפסח שני ובבנות
צלפחד הי' בכדי לברר את ההלכה, ובזה ודאי
קשה "אם משה לא הי' יודע אהרן מנין לו". אך
בפרשתנו לא הייתה הקריבה מטעם זה, שהרי לקמן
(טו, לד ד"ה כי לא פורש) כותב רש"י "לא היו יודעים
באיזו מיתה ימות, אבל יודעים היו שהמחלל שבת
במיתה".

ונמצא, שכאן לא באו אל משה כדי לברר את
ההלכה, כי ידעו כבר שמחוייב מיתה, אלא באו
למסור את המקושש לרשות הציבור, שיקיימו בו
את ההלכה וימיתוהו. וא"כ מובן מה שהביאנו
גם "אל אהרן ואל כל העדה", שהי' בזה מסירת
המקושש לרשות הציבור ביוזם שיקיימו בו את הדין.
ואין מקום לשאלת "אם משה לא הי' יודע", כי לא
באו כאן לברר את ההלכה אלא כדי למסור לרשות
הציבור כולו.

רק שלאחר שנמסר לרשות הציבור, לא ידעו הם
באיזו מיתה להמיתו ולכן המתינו להוראת הקב"ה,
אך אי ידיעה זו לא היתה סיבת ההקריבה "אל משה

ואל אהרן" כי אם זה שרצו למסור את המקושש
לרשות הציבור.

(נ"פ לקוטי שיהות חכ"ג עמ' 187)

האם העכו"ם הם "מציאות" או "העדר"

אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם סר
צילם מעליהם

צילם – מגנים וחוקם, כשרים שבהם מנו כו'. דבר אחר, צלו
של המקום סר מעליהם
(יד, ט. רש"י)

כתב הרמב"ם (הל' אבות הטומאה פ"ב ה"י):
"שחיתת עכו"ם נבילה ומטמאה במשא כו' מד"ס".
והשיג עליו הראב"ד: "עכו"ם הם כבהמות, ואין
מטמאין ואין מיטמאין כו', והחושב אותם לכולם
– אסף רוח בחפניו".

וביאר בזה הגאון הרוגצ'ובי (צפנת פענח עה"ת
הפטרה לפ' בהר) דנחלקו הרמב"ם והראב"ד בגדר
עכו"ם. הראב"ד ס"ל דהם "בחינת העדר", ולכן
אין שחיתתן כלום, והבהמה ה"ה כמתה מאלי',
ונבילה מה"ת.

משא"כ להרמב"ם דס"ל שהעכו"ם הם בגדר
"מציאות", פועלת שחיתתן על הבהמה שלא תהי'
כ"מתה מאלי'", כ"א כשחוטא [לגבי טומאה]. וזה
שנעשית עי"ז נבילה, הוא מד"ס [ועיי"ש שמבאר
עפ"ז שיטתם באם שייך "גדר השגחה פרטית" על
עכו"ם].

ועפ"ז י"ל דבמחלוקת זאת תלוי החילוק בפירוש
"סר צילם מעליהם":

אם עכו"ם הם בגדר העדר, א"א לפרש דב"סר
צילם מעליהם" מדובר על "צלו של מקום", דעל
"העדר" א"א לומר שהי' עליו מקורם "צלו של
מקום". ועכצ"ל דקאי על "מגנים וחוקם, כשרים
שבהם".

משא"כ הפירוש השני ברש"י ס"ל שהעכו"ם הם
בגדר מציאות, וא"כ ודאי יש לפרש ש"צילם" קאי
על "צלו של מקום".

(נ"פ לקוטי שיהות ח"ה עמ' 165 ואילך)

לקראת שבת

התעסקות עם המכוסה ב'אבנים ובוץ'

ההוראה מזה:

...צריכים לעסוק גם עם אלה שמבחוץ לא רואים אצלם מלבד אבנים ובוץ שמכסים
על המים חיים, ואפילו עם אלה שנראה שהם מנגדים על אלקות, כלומר, עם אלה
שבחיצוניות שקועים הם באיסורים במזיד ו'להכעיס' – גם עמהם צריכים להתעסק לחפור
בתוכם, ולהסיר מהם את הדברים המסתירים, עד שיגיעו ("ביז מ'וועט זיך דערגרָאָבן")
למים חיים שנמצאים אצלם בפנימיותם, ויגלו אותם בגילוי.

ועדיין יכולים לטעון: כיון שכבר ניסה לחפור פעם אחת, ועוד פעם, ולא זו בלבד
שאינו רואה תועלת, אלא אדרבא, הפלשתים נטלו את הבארות. אם כן איזה מקום יש
ע"פ שכל להמשיך ולחפור?

והמענה על זה: "אשר קדש ידיד מבטן כו' וצאצאיו כו'". העבודה של יצחק ובניו
צריכה להיות ללא חשבונות. זה שעד עתה לא הצליח – שייך לחשבונות של הקב"ה,
ו"בהדי כבשי דרחמנא למה לך"; מה שנוגע אליו הוא – שהוא חייב לחפור ולחפור, עד
שיגיע להמים חיים, וסוף סוף יגיע למעמד ומצב ד"הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ".

עיקר העבודה מחוץ לבית הכנסת

ובפרטיות יותר:

אנו כולנו – החל מיצחק עליו נאמר "אשר קדש ידיד מבטן כו' וצאצאיו כו'" –
שזכינו להוולד לאחר נתינת מצות מילה, והעיקר, לאחרית מתן-תורה, שפעל ביטול כללי
בכללות העולמות, שלכן, מהזמן דמ"ת יכולים לקיים מצוה בדבר גשמי באופן שגם
לאחר גמר קיום המצוה נשארת קדושה בדבר הגשמי – צריכים אנו להתייגע ולהתעסק
עם כל יהודי, ועם כל עניני העולם.

כלומר: אסור ליהודי להסתפק בעבודתו בזמן שעוסק בתפלה, בלימוד התורה ובקיום
המצוות, ולחשוב שלאחרי כן הרי הוא בן-חורין, ויכול להתנהג – להבדיל – ככל הגויים;
עליו לדעת שעד עתה עבד עבודה שהיא בדרכו של אברהם, בדרך מלמעלה למטה,
אשר, בעבודה זו גופא ישנם ג' חלוקות: תורה, עבודה זו תפלה, וגמילות חסדים שהיא
כללות המצוות, אבל בכללות הרי זו עבודה בדרך מלמעלה למטה בלבד.

רק לאחר כן מתחילה עבודתו האמיתית – לצאת לעולם, שבו ישנם עניני הרשות
וגם עניינים האסורים, ובזה צריכה להיות העבודה: בנוגע לענינים האסורים – לבטלם,
ובנוגע לעניני הרשות – להעלותם לקדושה. שבוזה דווקא מתחילה עבודתו במילוי הכוונה
העיקרית שבשבילה נברא, וזוהי הכוונה שבגללה ניתנה לאברהם אבינו מצות מילה,

הוספה

לקט מתוך דברות קודש
בעניני הוראה, הדרכה וחזיון בעבודת השי"ת
דברים אלו לא הוגהו על ידי רבינו, ובאו כאן כמעט ללא עריכה,
באופן שנאמרו, מלבד שינויים קלים להקל על הקורא

החובה להתעסק בהפצת היהדות

ניסיון 'חפירת הבארות' אצל יצחק / עיקר העבודה היא מחוץ ל'בית הכנסת' /
אין להתיימש ולרפות גם אם הכל נופל ל'פלישתים' / מה לכהן בבית הקברות? /
ללכת בדרכיו של הקב"ה בהנהגתו עם ישראל / העצה להיות 'מונח' בקדושה

המלחמה עם "אבימלך מלך פלשתים"

בתורת החסידות מבוארים בארוכה העניינים הרוחניים שפעל יצחק אבינו ב'חפירת
הבארות', ובעבודה זו - כפי שרואים גם בפשטות הכתובים - פעל באופן שלא זו בלבד
שלא התחשב בהקושי וה'התנגדות' של העניינים שמכסים את המים חיים, אלא יתירה
מזה: הוא לא התחשב גם עם המנגדים 'מבחוץ' שמפריעים לחפור את הבארות.

התורה מספרת שכאשר עבדי יצחק חפרו ומצאו באר מים חיים, ובאו רועי אבימלך
וגירשום באמרם "לנו המים", ששייכים לפלשתים - שהמשמעות הפנימית שבזה היא
שהחיות והחממות ("די לעבעדיקייט און ווארעמקייט") שבקושי הצליחו לחפור
ולגלות, נלקחת לקליפת פלשתים (שענינה "מבוי המפולש") - לא התפעל יצחק וצוה
להמשיך לחפור. וכאשר נטלו גם את הבאר השניה, חפר באר שלישית, עד שהגיע
למעמד ומצב ד'רחובות' (הרחבה), "הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ".

ע"פ שכל לא היתה אפשרות שלא להתפעל מאבימלך, בשעה שיושב על כסא מלכותו,
ומפריע לחפור את הבארות של קדושה, וגם הבארות שחפרו מתוך מאמץ הכי גדול,
נוטל אבימלך לעצמו.

אבל יצחק לא התחשב עם חשבונות של שכל; הוא ידע שענינו הוא לגלות מים חיים,
ועבודה זו עשה במסירת נפש.

עבודה זו לעשות מהעולם כלי לאלקות - מגעת בבלי גבול האמיתי דהקב"ה, כיון
שעל ידה נשלמת תכלית הכוונה ("לעשות לו ית' דירה בתחתונים"). וכמבואר בטעם
השם יצחק - ע"ש "צחוק עשה לי אלקים" - שבירור וזיווך העניינים המסתירים,
שנלקחים משם אלקים בגימטריא "הטבע" - דוקא ענין זה מעורר את הצחוק ותענוג
שלמעלה.

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

חביבות ה"טף" ש"מפרר" את התורה ומצוותי'

ה"תינוק" מפרר יותר ממה ש"אוכל" בתומ"צ / המרגלים יראו שלא "יתפוררו"
להם התורה ומצוותי' / עבודת ה"טף" - יקרה מאוד בעיני ה' / לימודו הפשוט
של התינוק חביב יותר מבניין בית המקדש

עניין עיקרי ומרכזי בטענת המרגלים נגד העלי' לארץ, הי' "נשינו וטפנו יהיו לבז"
(פרשתנו יד, ג). גם במענה השי"ת לטענות המרגלים, יש דגש מיוחד על הטף: "וטפכם
אשר אמרתם לבז יהי". . המה יבואו שמה, ולהם אתננה, והם יירשוה" (דברים א, לט).

ויש לעיין בדבר: מה שהדגישו המרגלים בהפחדותיהם את אשר עלול לקרות לטף
דווקא, הוא מובן. בטבע האדם, הרחמים והאהבה לטף הם בגילוי יותר, ועל כן ראו
המרגלים לעורר בבני ישראל אימה ופחד ממה ש"טפנו יהי' לבז" דווקא. אמנם, מכך
שגם במענה השי"ת מודגש שהטף דווקא יבואו לארץ ישראל, מובן שישנה שייכות
מיוחדת בין ה"טף" לכניסה לארץ. וצריך להבין מדוע הטף קשור לביאת הארץ יתר על
כולם?

ויש לבאר את עניין ה"טף" בעבודת האדם. ואזי יימצא מובן מדוע המרגלים הפחידו
את בני ישראל מכניסת הטף לארץ, ומאידך, מה שהשי"ת הודיע שעיקר התכלית בכניסה
לארץ היא ב"טפכם" דייקא, וכפי שיתבאר.

ה"תינוק" מפרר יותר ממה ש"אוכל" בתומ"צ

טבע התינוק באכילתו, הוא לאכול מעט מן המזון המוגש לו, ואילו את רוב המזון

הוא מפורר ואינו אוכלו. וכן אמרו חז"ל (לקח טוב ויגש מז, יב) על יוסף ששבחו ה' במה שנתן "אוכל לפי הטף", כי לתינוק צריך ליתן אוכל רב, לפי שהוא מפרר יותר ממה שאוכל (וראה גם פסחים י, ב – "שדרכו של תינוק לפרר").

וכשם שהוא בגשמיות, כן הוא גם בענייני תורה ומצוות. התורה והמצוות מכונות בדברי חז"ל "מאכל ומשתה" (קהלת רבה פ"ב, כו ועוד). "מאכל" זה צריך להיכנס בפנימיותו של האדם ולזכרו, ובאכילה זו יש חילוק בין "גדולים" בדעת, לבין אלו שהם בבחינת "טף" – קטנים בדעת:

הגדולים בדעת מנצלים רוב זמנם ורוב כוחותיהם בענייני תורה ומצוות, וגם הם עוסקים בהן כראוי, לימוד לשמה ועסק המצוות לשם שמים בלבד.

ה"טף" לעומת זאת, הם אלו שקטנים בדעת ובמדרגה רוחנית, והמה מנצלים את רוב זמנם וכוחותיהם לעניינים אחרים. וגם כשעוסקים בתורה ומצוות, הרי אלו נעשים לשם פניות אחרות, ולא לשם שמים בלבד.

והנה, כאשר עוסק האדם בתורה ומצוות לשמה, אזי התורה ומצוות זנים את הנפש ומקדשים אותה. אך כאשר חסר בכוונה, ועבודתו היא שלא לשמה ח"ו, הרי אין הקדושה חודרת בפנימיותו של האדם (ראה תניא פל"ט-מ). והרי זה כמשל אכילת התינוק שרוב המזון מתפורר ונופל בחוץ. וכמו כן הקטנים בדעת וברוחניות – שהתורה ומצוות שעוסקים בהן נכנסות בפנימיות אך מעט, והרוב "מתפורר" ואינו חודר בפנימיותם.

המרגלים יראו שלא "יתפוררו" להם התורה ומצוות

ומעתה יש לבאר את עומק טענת המרגלים "טפנו יהיו לבז", ועל יסוד מה שנתבאר בסה"ק (ראה לקוטי תורה ריש פרשתנו) בפנימיות עניין חטא המרגלים, שהיו "דור דעה" (ראה ויקרא רבה פ"ט, א. ועוד), ובוודאי הייתה אחיזה בקדושה לטענותיהם:

כאשר היו בני ישראל במדבר, היו מופשטים לגמרי מעניינים גשמיים. אמנם ה' להם גוף גשמי וצרכים גשמיים, אך ההתעסקות בהם הייתה בדקות ושלא בהגשמה: הם אכלו "מן" מן השמים שלא הייתה בו פסולת (יומא ע"ה, ב), שתו מים מבארה של מרים, ואפילו מלבושיהם "ענני כבוד היו שפים בכסותם ומגהצים אותם". ה' לבושם גדל עמהם" (רש"י עקב ח, ד).

וממילא במקום מעין זה, הרי ה"מזון" אינו "מתפרר". כי עיקר העסק הוא בעבודת ה' ובעניינים רוחניים. וגם איכות עסק התורה והמצוות היא כראוי, שהלא אין היסח הדעת מעניינים גשמיים.

וכאשר תרו המרגלים את הארץ, הבינו ששם יצטרכו להתעסק בעניינים גשמיים ממש, וממילא יראו שמא רוב הזמן ינוצל לעניינים גשמיים, ואפילו הזמן המועט שיוקדש

בלב בטוח באלקינו ואלקי אבותינו הק', ובפה מלא הנני אומר אפשר ואפשר, ואין הדבר תלוי אלא בעבודה מסודרת כאמור אשר שנים אנשים האחד בעל ידיעה, והשני בעל עבודה ופועל הנה שניהם יחדיו יכולים הם, בעזרתו ית', לבנות בנין ענקי, בנין עדי עד בקביעות תורה ואורה.

יואיל נא כבודו להשתמש בידיעתו הנכונה בטבעי אנשי עירו, ויזמין אליו את אחד מהאברכים התמימים יחיו אשר באו למדינתם האדירה, להורות את אשר יעשה, ואז יראה כבוד ידידי כי בעזרת השי"ת יראה פרי טוב בעבודתו. אז יקויים אמרי קדש "עשה כאן ארץ ישראל"! ואז יתמלא משאלות לבבו הטובה – האמורה במכתבו זה – "כשנתרומם בעצמנו, אזי נוכל לרומם אחרים".

מקוה הנני לחסדי השי"ת כי דברי אלה יהיו נשמעים הפעם בהנוגע אל הפועל ומקרב לבי אברכו כי פועל ידיו ירצה הוי' ובכל אשר יפנה יצליח לטובת כת"ר ולטובת כל אנשי עדתו הט', ה' עליהם יחיו, ויתענגו על רוב טוב.

(אגרות קודש ח"א עמ' סג ואילך)

צעד יצעד העובד מבלי התחשב עם כל המונעים ומעכבים

מכתב כבודו נכון הגיעני ועל אשר יתאונן על העדר ההכנה שהיתה לכבודו בטרם בואו למדינתם הטובה [ארצות הברית], ועל איבוד הזמן בלא פועל מסודר וקבוע, ובלי התאגדות והסתדרות ראוי' כל דבריו אמת ויציב.

אבל דבר אחד שאינני יכול להסכים אשר אי אפשר להועיל, ידוע ידענו כי כל פועל טוב ומעולה, יהי' מה שיהי' אי אפשר אשר יעשה בפעם אחד כאשר יוצא לצורך כלי, כי אם בעמל ויגיעה השתדלות ובמשך הזמן.

צעד אחר צעד יצעד העובד בעמל נפשו וביגיעתו מבלי התחשב עם כל המונעים ומעכבים הלוח' ילך דרכו אשר המתח לו, בידעו נאמנה כי האלקים נותן תורה ומצות לעם אלקי אברהם יהי' בעזרו, ובא יבא אל המטרה אשר יחד לו בקביעות שיעורי לימוד ברבים ובנטע נאמנים הן המה ילדי בני ישראל יחיו.

אמת הדבר, כי תורתנו תורת החסידות דורשת מהחסידיים אנ"ש שי' ללמוד אותה, ובענינה הלימוד עיקרי (להיותה נבנית על שכל אלקי הדורש עיון רב ומסירת הלב והמוח כאחד) אבל אלו האומרים כי העיקר הוא הלימוד דא"ח ובאם אין כאלו שראויים (מצד מעלת כשרונותיהם) אל לימוד עיוני כזה, אז מתפרדת ח"ו החבורה -

לא כן הוא. החסידות דורשת עבודה שבלב זו תפלה בהתבוננות. החסידות דורשת לימוד התורה (נגלה) בעיון ובעומק הגמור. החסידות דורשת בירור וזיכוך המדות, לבער המדות רעות של שקר, רכילות, קנאה ושנאה, ולנטוע מדות טובות כאהבת רעים חסד וצדקה.

החסידות הוא רוח החי' במרכבת ישראל והיא הנותנת כח ועוז בכל אופני חיי עם ישראל. החסידות דורשת שיהי' רב בישראל ושהרב יעמוד באישיותו ממעל להעם, יתאים לכהונת משמרתו. החסידות דורשת שיהי' שוחט-ובודק ירא ה' ולא שיהי' רק בעל מלאכה, כלומר איש אשר יוכל לאחוז מאכלת בידו בלבד, כי אם אשר ישא עליו חובת העדה, ולהיות מעיני העדה. החסידות דורשת שיהי' מלמד תינוקות של בית רבן, ושיתאים אל עבודתו בלי משוא פנים. החסידות דורשת שתהי' מקוה כשרה, ומאכל כשר, ודורשת מהבעלי בתים, נוות בתים, בניהם ובנותיהם כי ילכו בדרכי התורה והמצוה.

אין הדבר תלוי אלא בעבודה מסודרת

...ידידי שואל אותי, ואיך לי לחשוב כעת להוות בריאה חדשה להמציא אנשים המוכשרים ולייחל אשר מהם וממני תצא תורה.

לעבודת השי"ת, הרי התורה והמצוות שיקיימו אז יהיו עם פניות צדדיות ושלא לשמה, ואזי הם "יתפררו".

וזהו שהתלוננו בפני בני ישראל "טפנו יהיו לבז" - שיעמדו במעמד ומצב של "טף" ברוחניות - ש"מפרר" יותר ממה ש"אוכל". ודאגה זו אינה רק על הילדים כפשוטו, אלא על כל בני ישראל שיתחילו להתעסק בעניינים גשמיים, וממילא לא תחדור בהם הקדושה כל כך כמו שחודרת במדבר.

עבודת ה"טף" - יקרה מאוד בעיני ה'

המענה לטענת המרגלים הי' "וטפכם אשר אמרתם לבז יהי' . . המה יבואו שמה, ולהם אתננה, והם יירשוה", והיינו שהקב"ה משיב שאכן בארץ ישראל ישנה עבודה בבחינת "טף" ש"מפרר יותר ממה שאוכל", אך הא גופא היא כוונת הכניסה לארץ, ויש תענוג ונחת רוח לפניו מעבודת ה"טף" דווקא.

אמנם עבודת דור המדבר, "דור דעה", היא נעלית ביותר. הם עוסקים כל זמנם בתורה ומצוותי', ועושים הכל לשמה וללא פניות. ומכל מקום הכוונה והתכלית היא בעבודת ה"טף" דווקא:

כאשר יש ליהודי עסק עם דברים גשמיים, והרי הוא נמשך אחריהם, ומכל מקום הוא כופה את עצמו ומקיים את התורה ומצוותי', הרי מעלת הכפי' שכופה את עצמו היא גדולה ביותר. ויקר מאוד בעיני ה' אותו מעט שעושה זה שכופה את עצמו, מעבודתם הנעלית של "דור דעה".

ומשום כך טענת המרגלים היא טעות, ויש להיכנס דווקא אל הארץ, מקום שבו צריך האדם לספק צרכיו הגשמיים בעצמו. ודווקא במצב זה, כאשר הוא כופה את עצמו לעסוק בתורה ומצוותי', אזי עושה הוא נחת רוח לפניו ית', ואפילו בעבודה שבבחינת "טף".

לימודו הפשוט של התינוק חביב יותר מבניין בית המקדש

"אין מקרא יוצא מידי פשוטו", ובאמת יש חביבות גדולה ל"טף" - התינוקות של בני ישראל דווקא, ומשום כך דווקא עליהם מבטיח השי"ת "וטפכם . . המה יבואו שמה" וגו':

לימוד התורה של ה"טף" נעשה באופן פשוט ונחות, ואף על פי כן, הרי בכמה עניינים יקר לימוד זה אצל השי"ת יותר אפילו מלימוד תורה של תלמידי חכמים גדולים.

ועד כדי כך, שאמרו חז"ל על הפסוק "ודגלו עלי אהבה" - "התינוק מדלג על האזכרה . . אמר הקדוש ברוך הוא ודילוגו עלי אהבה" (שיר השירים ב, ד. ובמדרש רבה עה"פ), והיינו

שהתינוק שוגה ומדלג על הזכרת שמו של הקב"ה, ומכל מקום מאחר שלימוד התינוק הוא מתוך אהבה להשי"ת, הרי הדבר מעורר את אהבתו של השי"ת מלמעלה.

ומצד אהבת השי"ת ל"טף", נתן הקב"ה את התורה לכל בני ישראל, שהלא נתרצה השי"ת ליתן התורה רק לאחר שאמרו ש"בנינו ערבים בעדינו" (ראה שיר השירים רבה א, כד).

וכה גדלה מעלת וחביבות לימוד ה"טף", עד שאמרו חז"ל (שבת קיט, ב) "אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבניין בית המקדש". ומובן, שמבלי הבט על עוצם התענוג שיש להשי"ת מבניין בית המקדש, הרי התענוג מלימוד תינוקות של בית רבן הוא עצום ועמוק הרבה יותר.

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'

מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

אפשר לפעול!

היכולת לפעול ביד כל אדם, הדבר תלוי ברצון; אפשר לפעול ואפשר לעשות,
ואין הדבר תלוי אלא בעבודה מסודרת

יכול נוכל

(שלח יג, י)

אתה יכול, אלא שאינך רוצה!

[לפני שנהג באדמו"רות, כשהי' הסבא משפולי אחד מתלמידי הרב המגיד] הרגיש
בעצמו שהוא בעל מדריגה אבל השתדל להעלים שלא יכירו בו.

פעם הלך רגלי למורו רבינו המגיד למעזריטש, ופגע בבעל עגלה יהודי שהוביל משא,
והעגלה טבעה בבוץ, וביקשו הבעל עגלה שיעזור לו להוציא את העגלה מהרפש, והסבא
משפולי אמר כי אינו יכול להגבי' משא כבדה כזו, ענה לו העגלון: אתה יכול, רק אינך
רוצה! ומכיון שנתן ידו על העגלה, עלתה העגלה מהבוץ.

הסבא משפולי הרגיש בדברי בעל עגלה אתה יכול רק אינך רוצה כי היא אמירה בדרך
רמז מלמעלה שצריך להתגלות.

ובבואו למעזריטש להרב המגיד קראו הרב המגיד ואמר לו במעמד התלמידים
הקדושים: הבעש"ט אמר לי, שאם הנך מסוגל לחלץ עגלה טעונה מן הבוץ, יכול אתה -
וגם צריך - להיות רבי. וסמכו ובירכו.

(אגרות קודש ח"ט עמ' צה-ס)

ובהתאם להקדמה האמורה, תקותי חזקה שרגש שלו בנוגע לדת מתורגם למעשה בפועל בחיי יום-יום, וזכות כפולה ומכופלת למר בזה שהרי בודאי משמש דוגמא לכמה וכמה, ובפרט אשר גם תפקידו כמפקד . . מוסיף עוצם בזה, שהרי מטבע בני אדם שהוא מושפע במיוחד מהעומד על גביו, ומושפע ממנו לא רק בשטח זה שהוא מפקד שלו, אלא גם מהנהגתו בשאר עניניו ובחיי הפרטיים.

(אגרות קודש חב"ו עמ' רכו"ז)

פנינים

דרוש ואגדה

בין יהושע לכלב

מצינו דכאשר ניסו יהושע וכלב לדבר אל בני ישראל ולבטל תלונת שאר המרגלים, הנה כאשר דיברו יהושע וכלב ביחד אזי "ויאמרו כל העדה לרגום אותם באבנים" (יד, י) ולא הקשיבו כלל, אך כאשר דיבר כלב לבדו, אזי "ויהס כלב את העם" (יג, ל), כולם שתקו והקשיבו לדבריו. ויש לעיין בטעם הדבר.

יש לבאר זה בדרך החסידות:

בטעם הדבר שניצלו יהושע וכלב מעצת מרגלים מצינו חילוק ביניהם, יהושע ניצל מזה בזכות תפילתו של משה שהתפלל עליו שיושיע אותו הקב"ה מעצת מרגלים (רש"י יג, טז), אך כלב ניצל מזה בכח תפלתו שלו, ש"הלך ונשתטח על קברי אבות שלא יהא ניסת לחבריו להיות בעצתם" (רש"י שם, כב). והיינו, שיהושע ניצל בכח תפלת משה, וכלב בזכות עצמו.

והנה, בספרי חסידות (ראה לקו"ש ח"ה ע' 71-72 ויש"נ) מבואר בארוכה דיש שני אופנים בהמשכת קדושה בדבר נחות: א. שממשיכים בו קדושה מלמעלה, ואז למרות שהדבר נשאר בגסותו ונחיתותו מ"מ מאירה בו הקדושה שנמשכה עליו מלמעלה. ב. הדבר הנחות מתעלה ומתקדש ועובד לבטל את חומריותו ולהתעלות מעלה מעלה.

המעלה באופן השני היא שבאופן זה הדבר הנחות משתנה להיות דבר נעלה ומזוכך, משא"כ באופן הראשון, למרות שיש כאן הארת הקדושה, אך הדבר הנחות נשאר בגסותו וחומריותו.

ועד"ז כאן: יהושע, שניצול מעצת מרגלים בזכות תפילת משה, והיינו, לא מכח עצמו ויגיעתו אלא מהמשכת הקדושה בכחו של משה, לא ה' בכחו להשתיק את העם ולהעלותם מגסותם כדי שישמעו לדבריו, אך כלב, מכיון שהתפלל ועבד ונתעלה בכח עצמו, לכן ה' בו כח להעלות גם את המרגלים וכל העם שיתעלו מנחיתותם וישתקו וישמעו לדבריו על משה ועל הקב"ה.

(נ"פ לקו"ש שיהות ח"ה עמ' 90 ואילך)

בין תכלת ללבן

פתיל תכלת

על שם שכול בבורות. תרגומו של שכול תכלא. ומכאן היתה בלילה וכן צבע התכלת דומה לצבע רקיע המשחיר לעת ערב. ושמונה חוטים שבה, כנגד שמונה ימים ששהו ישראל משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על היום (טו, לח. רש"י שם, טא).

לכאורה צריך ביאור, הרי דין "שמונה חוטים" הוא קיום מצות ציצית הכללית, אך "פתיל תכלת" הוא רק פרט במצוה זו, וציווי בפני עצמו (ראה גם מנחות לח, א). וא"כ, מדוע מפרש רש"י תחילה את הפרט – "פתיל תכלת" ורק אחר כך את כללות מצוות ציצית – "שמונה חוטים"?

יש לבאר זה בדרך החסידות:

מבואר בספרי חסידות (ראה לקו"ש פרשתנו מד, א. קרח נג, ג ואילך) שחוטית התכלת שבציצית מרמזים על עבודת היראה והפחד מעבירה על רצון הקב"ה – "סור מרע" [ומתאים גם עם פירוש רש"י, שמפרש את ה"תכלת" שבא לרמוז על "שכול בבורות", והיינו שבירת הרע], וחוטית הלבן מרמזים על עבודת האהבה והקירוב להקב"ה – "עשה טוב".

וזהו שהקדים רש"י את התכלת לחוטית הלבן, כי בעבודת השי"ת יש להתחיל בעבודת ה"סור מרע" והיראה, ואח"כ עולים לעבוד בעבודת האהבה, "עשה טוב".

אמנם, מבואר בפרי עץ חיים (שער הציצית פ"ה. וכן בלקו"ש לאדמו"ר הזקן פרשתנו מה, ד) שבזמננו אין לנו תכלת, ונמצא, שכל שמונת החוטים, גם אלו שהיו צריכים להיות חוטי ה"תכלת", הרי הם לבן. ומזה יש ללמוד בעבודת האדם לקונו, שלמרות שתחילה יש לעבוד בעבודת ה"תכלת" ו"סור מרע" הנה עיקר העבודה היא העבודה בקו האהבה – "עשה טוב", וכמאמר רשב"י "אנן בחביבותא תליא מילתא" (זח"ג קכח, א), שעיקר העבודה היא עבודת ה"חביבותא" – האהבה והקירוב להשי"ת.

(נ"פ לקו"ש שיהות ח"ה עמ' 101)

הכוונות הטובות לא יחיו את נפש העני

במענה למכתבו . . בשאלה בנוגע לתורת בני ישראל מצותי וכו' ואיזוהי הדרך שהיא עדיפה וכו'.

הודיעונו חכמינו ז"ל במשנתם "המעשה הוא העיקר", ואף שפשוט אשר "רחמנא לבא בעי", בכל זה (בסגנון המובא בספרים) מי שיכוון כוונות הכי טובות ובפועל לא יתן צדקה לעני - לא קיים מצות צדקה, ועבר על הציווי "לא תקפוץ ירך וגו'" מה שאין כן בהפכו הנק' צדקה שלא לשמה - החי' נפש העני ובני ביתו.

ו(על דרך המוסר) כן הוא בהנוגע לכל עניני תורה ומצות שתוכנם להחיות את הרעב וצמא, זוהי נפש האלקית שבישראל, הרעבה וצמאה לקיים מצות בוראה.

תקוה חזקה אשר שאלות האמורות הן תיאורטיות אבל בודאי הנהגות בחיי היום יומים מתאימה להוראות תורתנו חיים ובקיום מצותי עליהן נאמר: "וחי בהם".

(אגרות קודש חכ"ב עמ' שפ)

התורה עוסקת ברובה בהוראות מעשיות

הנני לאשר קבלת מכתבו . . נעם לי במאד לקרוא בו דעתו בנוגע לדת ישראל אשר היא "הגורם הבלעדי המלכד את עם ישראל בכל פזוריו". ומפרש אני את הבטוי "בכל פזוריו" שזה כולל גם את אחינו בני ישראל אשר בארץ ישראל, וכהמשך במכתבו אשר בדת ישראל "טמון כוחו המוסרי של עם ישראל לעמוד על נפשו ולהגן על הארץ".

ובודאי ידוע למר אשר דת ישראל שתי נקודות מיוחדות ומקושרות בה:

הא' - שהיא מקפת את חיי האדם מרגע הראשון להוולדו ועד רגעו האחרון עלי אדמות, ובלשון הכתוב: "בכל דרכיך דעהו (את ה')", וכפירוש חכמינו ז"ל בזה¹, שהכוונה גם באכילתו ובשתיתו ובמשא ומתן שלו וכולי.

ועוד זאת - שהיא דת מעשיית, ובנוסף המשנה: "המעשה הוא העיקר". שלכן, כשמתבוננים בחמשה חומשי התורה וכן בששה סדרי משנה וכו' רואים אנו שרובם ככולם הוראות מעשיות, ובנוגע לדיעות - ובפרט ידיעות אבסטרקטיות - מעט מזעיר לפי ערך בכמות, ובקיצור וברמז, אף כי רב האיות הוא ומועט המחזיק את המרובה.

(2) דברים טו, ז.

(3) ויקרא יח, ה.

(4) משלי ג, ו.

(5) ראה ברכות סג, א. רמב"ם הל' דעות ספ"ג.

(6) = מופשטות.

חידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

בהא דחלה אין לה שיעור מה"ת

יפלפל בדברי הנוב"י שחלק על המפרשים וחידש דהא דאין שיעור מה"ת הוא בחיוב הפרשה ולא בנתינה לכהן / יבאר דרך חדשה לשיטת רש"י בפירוש המקרא, דגם בהפרשה יש מקור מן התורה לומר דבעינן חשיבות ושיעור

כתב הרמב"ם רפ"ה מהל' בכורים "מ"ע להפריש תרומה מן העסה לכהן, שנאמר (פרשתנו טו, כ) ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה, וראשית זו אין לה שיעור מן התורה, אפילו הפריש כשעורה פטר את העיסה. ומדברי סופרים שמפרישין א' מכ"ד מן העסה כדי שיהי' בה כדי מתנה לכהן, שנאמר תתן לו, תן לו דבר הראוי לתנו מתנה, והנחתום העושה למכור בשוק מפריש א' ממ"ח לפי שעיסתו מרובה יש בשיעור זה כדי מתנה". ומפורש יוצא דמה"ת אין שום שיעור ודי במשהו, והשיעור שנוצר במתני' דחלה (כ, ז) א' מכ"ד או א' ממ"ח הוא מד"ס. ולפ"ז הילפותא לשיעור כדי מתנה מ"תתן לו" היינו רק אסמכתא בעלמא ולא שהוא דין מה"ת.

והנה רש"י עה"פ ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה כתרומת גורן, פי' "כתרומת גורן - שלא נאמר בה שיעור, ולא כתרומת מעשר שנאמר בה שיעור. אבל חכמים נתנו שיעור לבעל הבית א' מכ"ד ולנחתום א' ממ"ח". אולם עה"פ תתנו לה' תרומה, פי' "לפי שלא שמענו שיעור לחלה נאמר תתנו שיהא בה כדי נתינה", ולפום ריהטא נראה דכוונתו

ולפי דרכו מתבאר כפתור ופרח מה שעל הכתוב "כתרומת גורן כן תרימו אותה" דמיירי רק בגוף הפרשת החלה (היינו להתיר הטבל באכילה) הודיע רש"י "שלא נאמר בה שיעור", והיינו כדעת הנוב"י דלענין היתר אכילה אין שום שיעור, רק חכמים קבעו שיעור בכל עיסה לפי גדלה כמו שהמשיך רש"י "אבל חכמים נתנו שיעור כו'". משא"כ על הכתוב "מראשית עריסתכם תתנו לה" תרומה" דמיירי בענין הנתינה לכהן, כתב רש"י "לפי שלא שמענו כו' נאמר תתנו שיהא בה כדי נתינה", דלקיום מצות הנתינה לכהן ודאי יש שיעור קבוע מן התורה (שהוא חלק כ"ד או מ"ח מעשרון אחד, כנ"ל דעת הנוב"י).

ובאמת נ"ל בזה באו"א בשיטת רש"י על המקרא, ובהקדים דפרש"י גבי כדי נתינה מצינו גם בספרי, וז"ל "תתנו לה" תרומה, למה נאמר, לפי שהוא אומר חלה תרימו תרומה אבל לא שמענו שיעור חלה, תתנו לה" תרומה, עד שיהא בה כדי מתנה לכהן, מכאן אתה אומר שיעור חלה של בעה"ב א' מכ"ד ושל נחתום א' ממ"ח, אבל רש"י שינה בזה, דבספרי הזכיר שיעור א' מכ"ד וא' ממ"ח תיכף לאחר שכתב דיש שיעור כדי נתינה כו', אבל רש"י בחר שלא להזכיר סכום שיעור זה בדבריו כאן גבי כדי נתינה, אלא דוקא לעיל היכא שהזכיר הא דליכא שיעור מן התורה כו'. ומה גם שאין ברור אמאי טרח להזכירו שם, דכידוע אין רש"י בפירושו למקרא מזכיר מדברי הש"ס וכיו"ב אלא הנצרך ומוכרח להבנת פשט הכתוב, כמ"ש

שמה"ת יש שיעור לחלה. והמהר"ל כתב בכוונת רש"י כעין דברי הרדב"ז הנ"ל, דשיעור כדי נתינה "למצוה הוא דקאמר, אבל בודאי שם חלה חל עלי' אפילו נתן לו פחות מכדי שיעור נתינה". אבל כבר הקדימו המזרחי ונקט להדיא דכוונת רש"י רק לאסמכתא בעלמא.

ובשו"ת נוב"י (מהדו"ת יו"ד סר"א) כבר עמד על פרש"י אלו, ודחה בראיות ובסברות דברי המזרחי דאסמכתא בעלמא הוא. ועל כן כתב דבר חידוש, דיש לחלק בזה בין ב' ענינים שיש בהפרשת חלה, חדא דעי"ז מפקיע איסור טבל מן העיסה, ולענין זה אף אם יחזיק החלה בידו ולא יתננה לכהן אין כאן אלא גזל הכהנים אבל העיסה הותרה באכילה, אולם מלבד זה ישנה עצם המצוה העיקרית דנתינה לכהן, ובזה הוא החילוק, דלפטור העיסה אין שיעור כלל מה"ת ואפי' משהו פוטר העיסה, אבל הענין הב' דנתינה לכהן יש לו שיעור מה"ת דצ"ל "כדי נתינה", אולם הוסיף דמה"ת היינו שיעור כמות מסויים דא' מכ"ד (או א' ממ"ח) דעשרון (עשירית האיפה), וא"כ בעיסה הגדולה מעשרון יהי' השיעור מה"ת קטן מא' מכ"ד (או א' ממ"ח), כי כל השיעור בתורה הוא מגדר "כדי נתינה", ו"לענין נתינה לכהן הרי יש כאן כדי נתינה ומה לו להכהן אם העיסה קטנה או גדולה", ואמנם חז"ל תיקנו שיעור חדש בזה "שצריך שיתנו חלק כ"ד מן העיסה כמות שהיא, ואם העיסה היא גדולה כ"ד עשרונות צריך שיתן לכהן עשרון שלם שהוא חלק כ"ד מן אותה העיסה".

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

המעשה הוא העיקר

חשיבותו של המעשה בעבודת ה', בתורה ובחיי היום יום; שלילת הגישה אשר 'רחמנא לבא בעי' ותו לא

שְׁלַח לָהּ אֲנָשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן

ענין המעשה דמרגלים שלא רצו ליכנס לא"י. . ומענו למה צריכים לירד. . סוף כל דרגין כו' בכדי לקיים שם התורה ומצות בדבור ובמעשה. אך באמת היו מוטעים שהעיקר הוא לעשותם בארץ דוקא. והטעם הוא משום דסוף מעשה עלה במחשבה תחלה

(שלח יג, ב. לקוטי תורה ריש פרשתנו)

תכלית הדבור הוא שיבוא לידי מעשה

...ויהי רצון אשר סוף סוף יודיעוני לא רק בהנוגע לאסיפות ולהחלטות אודות פעולות טובות, כי אם גם על דבר פעולות טובות בפועל. ובפרט שמענינא דיומא הוא, על פי המבואר בלקוטי תורה דפרשת השבוע שקראנוה בשבת זו, שהתכלית הוא המעשה, ואז "טובה הארץ מאד מאד", מה שאין כן כשרוצים להשאר בעולם הדבור.

וכמו שכתבתי זה כמה פעמים, לדעת נקל גם בלי התבוננות וגם לאינו נכון, איך שאין מנצלים כלל ההשפעה שנותנים מלמעלה לא בענינים רוחניים ולא בענינים גשמיים. . והרי כנ"ל תכלית הדבור הוא שיבוא לידי מעשה.

בברכה לבשורות טובות, ואין טוב באמת אלא כשהתלמוד והמדרש מביא לידי מעשה.

(אגרות קודש ח"ו עמ' קצ)

רש"י עצמו כמ"פ בפירושו דלא בא אלא לישב פשוטו של מקרא, וא"כ בשלמא מה שהזכיר הא דלא נאמר שיעור ה"ז כדי ללמדנו מה רצה הכתוב להשמיע במה שאמר "כתרומת גורן" ולא תרומה אחרת, אבל עדיין אין ביאור במה נוגע להבנת פשט הכתוב הא דחכמים נתנו שיעור, ולא רק זאת אלא טרח לפרט בדיוק כמות השיעור שנתנו, משל הי' ספר הלכות ולא פירוש למקראות, ומצינו בכמה מתנות שלא טרח בפירושו להזכיר שיעור שנתנו חכמים, כגון פאה וביכורים ואכ"מ.

וגם מצד עצם תוכן פירוש רש"י כאן היא מילתא דתמיהא להוסיף כאן דוקא הא דנתנו חכמים שיעור, דהא מראש דבריו נראה שבא הכתוב להדיא לומר דחלה שוה לתרומת גורן שלא נאמר בה שיעור ואינה שוה לתרומת מעשר שנאמר בה שיעור, היינו דאין כוונת רש"י רק לומר שבפועל לא אמר כאן הכתוב שיעור, אלא שבדוקא הודיענו הכתוב בהדיא "כתרומת גורן כן תרימו אותה" – היינו דקאמר רחמנא שלא תהי' בשום שיעור. ושוב בא רש"י והוסיף דחכמים נתנו שיעור, ונראה כאילו באו חכמים להורות להיפך מהמפורש בכתוב.

והנה הכי איתא בס' הפרדס לרש"י הל' פסח סי' קלא "הרוצה להפריש חלה מעיסה אומר כו' אקב"ו להפריש תרומה, דלהפריש חלה לאו ברכה היא, ופירוש חלה היא עוגה וחררה ואין שם הפרשה כלל, וחלה תרימו תרומה כתיב, והכי קאמר חלה אחת מן העוגות תרימו לשם תרומה כו' ופשוטו כעין חררה מדקרי ל' קרא חלה כו'" (ונחלק בזה על הרמב"ם

(ביכורים ה, יא) ועוד, דהברכה היא להפריש חלה, ואף בפירושו למקרא הביא הא דגוף התיבה חלה משמעו עוגה וחררה, דעה"פ "ראשית עריסתכם חלה תרימו תרומה" פי' "תלקח חלה אחת תרומה לשם ה'", ותיכף פירש משמעות התיבה "חלה" – "טורטי"ל בלעז, והיינו עוגה וחררה.

ומעתה י"ל דרש"י לשיטתי' הוקשה ל' בפירוש המקרא כאן, דאחר שאמר הכתוב גופא "חלה תרימו תרומה", ו"חלה" הלא היא עוגה וחררה, שהוא דבר שיש לו שיעור – א"כ איך אפשר לומר דבדברי הכתוב "כתרומת גורן כן תרימו אותה" כוונת התורה היא להא דלא נאמר בתרומת גורן שיעור והכי נמי בחלה די במשהו וליכא שיעור. וזהו שתירץ רש"י לאלתר בהמשך פירושו והוסיף הדגשה דאח"כ שלא נאמר בה שיעור להדיא, אבל מ"מ כיון שהתורה קראה לה "חלה" נתנו בה חכמים שיעור, פי' דאע"ג שחלה היינו עוגה וחררה סתם, אבל הלא השם "חלה" מורה על חשיבות ידועה שצריכה להיות בחלק הנתרם, ולא פירורין וכיו"ב, ולהכי נתנו חכמים שיעור קבוע בחלה גם בכמות עוגה זו.

אבל עדיין אין די לרש"י להודיע סתם דחכמים נתנו שיעור, דכיון שב"חלה" שהיא עוגה וחררה – אין מוגדר בזה מצד עצמו שום שיעור (ויש חלות במידות שונות זמ"ז), א"כ הי' מקום להבין שהשיעור שרצו לקבוע חכמים הוא שיעור אחד קבוע לעולם ל"חלה" זו, היינו שהחלה שמפרישין כשעצמה נקבע לה שיעור אחד (בלי שיהי' הדבר תלוי בגודל

העיסה שממנה נטלה), וכדאשכחן נמי לשיטת רש"י בפ' ויקרא וצו בגדר "חלה" דקרבנות, שמן התורה יש גודל קבוע בזה לעולם. וזהו שהדגיש לנו רש"י דהכא אינו כן, אלא חכמים קבעו שיעור ביחס לגודל העיסה, לבעה"ב א' מכ"ד ולנחתום א' ממ"ח.

ולדרךנו נמצא דשי' רש"י על המקרא אינה ככתשוכת הנוב"י הנ"ל, חדא דלרש"י חיוב ההפרשה מחייב מן התורה חשיבות, "חלה – טורטי"ל", ואין די במשהו, פירורין וכיו"ב. ותו, דהא דחכמים נתנו בה שיעור – אינו שייך לחיוב הנתינה לכהן, אלא שייך הוא לשיעור חלה שאמר הכתוב גבי הפרשה. ובטעם שכן נקיט רש"י בפירוש המקרא, י"ל משום שמפשט המקרא משמע דלא רק התיבות "תרימו תרומה לה" אלא גם התיבות

ואחר שלדברי רש"י ב' הכתובים מיירי בענין ההפרשה לה' ולא בנתינה לכהן, נמצא עוד דבר בשיטת פירוש רש"י דלא כהנוב"י, דלרש"י עולה גם שהנתינה לכהן אינה מצוה בפ"ע מההפרשה, ואין היא בשיעור אחר, שהרי לדידי' לא מצינו כלל שנאמר שיעור אחר בנתינת תרומת ה' לכהן.

